

SLOVENIJA 2022 POROČILO O ČLOVEKOVIH PRAVICAH

POVZETEK

Slovenija je parlamentarna demokracija in ustavna republika. Oblast si delijo neposredno izvoljeni predsednik (vodja države), predsednik Vlade (vodja Vlade) in dvodomni parlament, ki ga sestavljata Državni zbor (spodnji dom) in Državni svet (zgornji dom). 24. aprila so potekale volitve v Državni zbor, 23. oktobra pa predsedniške volitve z drugim krogom volitev 13. novembra. Opazovalci so menili, da so bile volitve svobodne in poštene.

Državna policija skrbi za notranjo varnost. Vojska je odgovorna za zunanjo varnost, ima pa tudi nekatere notranje varnostne naloge. Policija poroča Ministrstvu za notranje zadeve, vojska pa Ministrstvu za obrambo. Civilni organi so ohranili učinkovit nadzor nad varnostnimi silami. Poročalo se je, da so pripadniki varnostnih sil v nekaj primerih zlorabili svoja pooblastila.

Pomembna vprašanja človekovih pravic so vključevala verodostojna poročila o https://usdos.sharepoint.com/sites/Ljubljana/Internal/PAS/Reporting/HRR/415610_SLOVENIA-2022-HUMAN-RIGHTS-REPORT_SLO_preg.docx resnih omejitvah svobode izražanja in medijev, vključno z grožnjami z nasiljem nad novinarji s strani posameznikov, ki so jih spodbujali vladni akterji.

Vlada je sprejela ukrepe za odkrivanje, preiskovanje, pregon in kaznovanje uradnikov, ki so kršili človekove pravice ali bili vpleteni v korupcijo, bodisi v varnostnih službah bodisi drugje v Vladi, in med letom ni bilo zabeleženih primerov nekaznovanosti v zvezi z varnostnimi silami.

1. poglavje Spoštovanje integritete osebe

a. Samovoljni odvzem življenja in drugi nezakoniti ali politično motivirani uboji

Poročil o tem, da bi Vlada ali njeni predstavniki izvajali samovoljne ali nezakonite uboje, ni bilo.

Poročila posameznih držav o praksah na področju človekovih pravic za leto 2022
Ameriško ministrstvo za zunanje zadeve • Urad za demokracijo, človekove pravice
in delo

b. Izginotje

Poročil o izginotjih s strani vladnih organov ali v njihovem imenu ni bilo.

c. Mučenje in drugo kruto, nečloveško ali poniževalno ravnanje ali kaznovanje ter druge sorodne zlorabe

Ustava in zakon takšno ravnanje prepovedujeta, poročil o tem, da bi vladni uradniki uporabljali takšne ukrepe, pa ni bilo.

Pogoji v zaporih in centrih za pridržanje

Po mnenju Varuha človekovih pravic in lokalnih nevladnih organizacij (NVO) so bile fizične razmere na splošno sprejemljive, vendar je bilo tudi nekaj prenatrpanosti. Poročalo se je tudi o slabem ravnanju z zaporniki in nasilju med zaporniki. Lokalne nevladne organizacije in Varuh človekovih pravic so navedli, da so vladni azilni center in drugi objekti za sprejem prosilcev za azil pogosto prenatrpani. Občutno povečanje števila migrantov, ki je bilo deloma posledica dotoka Ukrajincev, razseljenih zaradi neizzvane ruske invazije, skupaj s pomanjkanjem osebja za obravnavo prosilcev za azil ter pomanjkanjem jezikovnega in kulturnega usposabljanja, je prenatrpanost še povečalo.

Upravljanje: Organi so preiskali obtožbe o slabem ravnanju in rezultate dokumentirali na javno dostopen način.

Neodvisno spremljanje: Vlada je lokalnim in mednarodnim skupinam za človekove pravice, medijem in drugim neodvisnim mednarodnim organom, kot sta Mednarodni odbor Rdečega križa in Odbor Sveta Evrope za preprečevanje mučenja (CPT), dovolila spremljanje razmer v zaporih. Varuh človekovih pravic je skupaj z osmimi skupinami za človekove pravice obiskal vse zapore. Vlada je določenim nevladnim organizacijam in Varuhu človekovih pravic dovolila spremljanje ravnanja z zaporniki.

d. Samovoljna aretacija ali pridržanje

Ustava in zakon prepovedujeta samovoljno aretacijo in pridržanje ter zagotavljata pravico vsake osebe, da na sodišču izpodbija zakonitost svojega pridržanja. V splošnem je Vlada te zahteve upoštevala.

Postopki aretacije in ravnanje s priporniki

Policija je aretacije običajno izvedla na podlagi naloga, ki ga je izdal tožilec ali sodnik na podlagi dokazov. Organi lahko osumljence pridržijo za 48 ur, preden jih obtožijo. Zakon od organov zahteva, da osumljence takoj po aretaciji obvestijo o njihovih pravicah in jih v šestih urah (ali v treh urah za manjše prekrške) pisno obvestijo o razlogih za aretacijo. Osumljenci morajo imeti takojšen dostop do sodnika, ki oceni, ali izpolnjujejo pogoje za izpustitev ob plačilu varščine ali pa morajo ostati v zaporu do sojenja. Organi so obtožence običajno izpustili na podlagi varščine, razen v najhujših kazenskih primerih. Zakon določa takojšen dostop do ožjih družinskih članov in pridržanje v hišnem priporu.

Po aretaciji imajo priporniki pravico do stika s pravnim svetovalcem po lastni izbiri in pravico do svetovalca med zaslišanji, Vlada pa je te pravice zaščitila. Čeprav imajo revni obtoženci pravico do odvetnika na javne stroške, ni bilo uradnega sistema za zagotavljanje takega pravnega svetovanja. Center nevladnih organizacij za pravne informacije in vladni urad za brezplačno pravno pomoč sta revnim osebam omogočila brezplačno svetovanje.

e. Nespoštovanje pravice do poštenega javnega sojenja

Ustava in zakon zagotavljata neodvisno sodstvo, Vlada pa je na splošno spoštovala neodvisnost in nepristranskost sodstva.

Postopki sojenja

Ustava in zakoni določajo pravico do poštenega javnega sojenja, neodvisno sodstvo pa to pravico na splošno uveljavlja. Po navedbah nevladnih organizacij in zagovorniških skupin je bil sodni sistem preobremenjen in ni imel zadostne upravne podpore, kar je včasih povzročilo zamude v sodnih postopkih. Državni tožilski svet je v odgovoru na poročilo o delu državnih tožilcev iz leta 2021 navedel tudi kritično pomanjkanje tožilcev. Ministrstvo za pravosodje je med junijem in oktobrom imenovalo 23 tožilcev, s čimer se je število zaposlenih povečalo na 209 tožilcev od 268 dovoljenih.

Politični zaporniki in priporniki

Poročil o političnih zapornikih ali pripornikih ni bilo.

Civilni sodni postopki in pravna sredstva

Ustava in zakon zagotavljata neodvisno in nepristransko sodstvo v civilnih zadevah, vključno z odškodninami za kršitve človekovih pravic ali njihovo prenehanje.

Posamezniki se lahko pritožijo na sodne odločbe v zvezi z domnevnimi vladnimi kršitvami Evropske konvencije o človekovih pravicah pri Evropskem sodišču za človekove pravice, ko izčrpajo vse možnosti pritožbe na domačih sodiščih.

Zaseg premoženja in restitucija

Zakon vsem osebam, ki so bile državljani nekdanje Jugoslavije ali zavezniških držav, omogoča vračilo premoženja, ki so ga zaplenile fašistične ali nacistične okupacijske sile. Za primere, ki vključujejo premoženje, zaplenjeno po letih 1945–46, veljajo restitucijski postopki v skladu z Zakonom o kazenskem postopku. Za primere v zvezi z nacionaliziranim premoženjem veljajo restitucijski postopki v skladu z Zakonom o denacionalizaciji iz leta 1991. Zakon o denacionalizaciji od upravičencev zahteva, da so imeli jugoslovansko državljanstvo v času, ko je bilo premoženje zaplenjeno, in z nekaterimi izjemami izključuje premoženje, zaplenjeno pred letom 1945. Nekateri primeri restitucije premoženja, zaplenjenega v času komunizma (zlasti med letoma 1946 in 1958), so ostali nerešeni.

Čeprav lahko nekateri dediči žrtev holokavsta na podlagi teh zakonov in mehanizmov zahtevajo vračilo zaplenjenega premoženja, so nevladne organizacije in zagovorniške skupine poročale, da Vlada pri reševanju zahtevkov iz obdobja holokavsta ni dosegla bistvenega napredka. To vključuje tako nekdanje državljane, ki so se morali odreči jugoslovanskemu državljanstvu kot pogoj za izselitev, kot tudi preživele žrtve holokavsta iz Jugoslavije in njihove dediče, ki se niso vrnil in nikoli niso imeli jugoslovanskega državljanstva. Svetovna judovska organizacija za restitucijo (WJRO) je sodelovala z Vlado glede preživelih holokavsta in njihovih dedičev, ki na podlagi slovenske zakonodaje niso bili upravičeni do vložitve zahtevkov.

Nekateri preživeli holokavsta in njihovi sorodniki ter slovenski deportiranci so z restitucijsko zakonodajo iz let 1945–46 pridobili nazaj premoženje, zaplenjeno pred letom 1945.

Večina zahtevkov iz obdobja holokavsta je kategoriziranih kot premoženje brez dedičev, za katerega zakon ne predvideva restitucije ali odškodnine. Leta 2018 sta se WJRO in Ministrstvo za pravosodje dogovorila, da bosta začela skupni raziskovalni projekt, da bi zbrala čim bolj popolno zgodovinsko evidenco o premoženjih brez dedičev, ki so bila prej v judovski lasti v državi. Raziskovalci Ministrstva za pravosodje so v letu 2019 zaključili svoje raziskave, raziskave WJRO pa so bile ob koncu leta še vedno v fazi internega pregleda. Na ministrstvu so se strinjali, da bodo po zaključku skupnega raziskovalnega projekta v enem letu izvedli oceno vrednosti premoženj brez dedičev.

Za nekatera preostala zaplenjena premoženja, ki niso bila judovska, se je zdelo, da jih ni mogoče vrniti, ker so bile stranke, ki so jih zasedle, politično vplivne in so onemogočale poskuse, da bi se s pogajanjem dosegla rešitev. Od leta 1993 so na primer tesne vezi med Občino Gornja Radgona in podjetjem Radenska, d. d., velikim proizvajalcem mineralne vode, onemogočale zahteve tuje družine do premoženja Zdravilišča Radenci, ki se nahaja na zemljišču prednikov te družine. Čeprav je Vrhovno sodišče leta 2015 zavrnilo zahtevek družine za blagovno znamko, so se tožniki pritožili na Ustavno sodišče, ki je zadevo vrnilo nižjim sodiščem, kjer je ostala v obravnavi. Upravna sodišča so še vedno obravnavala več primerov različnih zemljiških zahtevkov družine.

Posebno poročilo *Justice for Uncompensated Survivors Today Act Report (JUST)* za kongres, ki ga je julija 2020 objavilo Ministrstvo za zunanje zadeve Združenih držav Amerike, je na voljo na spletni strani ministrstva na naslovu:

<https://www.state.gov/reports/just-act-report-to-congress>.

f. Samovoljno ali nezakonito poseganje v zasebnost, družino, dom ali korespondenco

Ustava in zakoni prepovedujejo takšna dejanja in ni bilo nobenih poročil, da Vlada teh prepovedi ne bi spoštovala.

2. poglavje Spoštovanje državljanskih svoboščin

a. Svoboda izražanja, tudi za predstavnike tiska in drugih medijev

Ustava in zakonodaja zagotavljata svobodo izražanja, tudi za predstavnike tiska in drugih medijev, Vlada pa je te pravice na splošno spoštovala. Neodvisni mediji, učinkovito sodstvo in delujoč demokratični politični sistem so skupaj spodbujali svobodo izražanja, tudi za predstavnike medijev.

Svoboda izražanja: Zakon prepoveduje spodbujanje sovraštva, nasilja in nestrpnosti na podlagi narodnosti, rase, veroizpovedi, spola, barve kože, socialnega položaja, političnega ali drugega prepričanja, spolne usmerjenosti in invalidnosti na način, ki bi lahko ogrozil ali motil javni red, pri čemer se za pregon takega spodbujanja običajno zahteva nasilje. Kazenski zakonik prepoveduje tudi izražanje idej o rasni superiornosti in zanikanje holokavsta.

Okrožno sodišče v Ljubljani je septembra izreklo pogojni kazni nekdanjemu odgovornemu uredniku desničarskega političnega tednika Demokracija in avtorju članka, objavljenega v Demokraciji decembra 2020, ter ju spoznalo za kriva spodbujanja sovraštva in širjenja rasističnih idej. Tednik Demokracija je trdil, da je šlo za satirično besedilo, vendar je sodišče odločilo, da je besedilo spodbujalo rasistične ideje, kot opredeljeno v Kazenskem zakoniku. Zoper sodbo je vložena pritožba.

Neodvisni mediji so bili dejavni in so brez omejitev izražali različne poglede, vendar so Evropska komisija in nevladne organizacije za svobodo tiska izrazile zaskrbljenost glede svobode medijev v državi.

Evropska komisija je v svojem Poročilu o pravni državi za leto 2022, ki ga je predstavila 13. julija, navedla, da se svoboda in pluralnost medijev v državi od leta 2021 nista izboljšali. Izražena je bila zaskrbljenost glede učinkovitosti pravnih zaščitnih ukrepov, ki omejujejo politični vpliv v javnih medijih, spletnega nadlegovanja in groženj novinarjem, netransparentne lastniške strukture medijev in regulativne vrzeli pri obravnavi visoke koncentracije medijev.

Nasilje in nadlegovanje: Novinarji so poročali, da so do aprilskih volitev tedanji predsednik Vlade Janša in drugi javni uslužbenci spodbujali sovražno retoriko v javnem diskurzu in spodbujali grožnje proti novinarjem. Opozarjali so, da spletni napadi in nadlegovanje ustvarjajo sovražno okolje, ki bi lahko ogrozilo njihovo delo, zlasti na javni televiziji RTV Slovenija in Slovenski tiskovni agenciji. Janša je na primer javno televizijsko oddajo obtožil pristranskosti in izrazil obžalovanje, da morajo davkoplačevalci financirati oddajo, ki jo je na Twitterju označil za »propagandno sramoto«.

Višje sodišče v Celju je 24. maja potrdilo trimesečno pogojno zaporno kazen s preizkusno dobo enega leta za Janšo, ker je v tvidu iz leta 2016, ko je bil Janša vodja opozicije, dve novinarki označil za »odsluženi prostitutki«.

Na spletni platformi, kjer lahko novinarji prijavijo fizične in verbalne napade na novinarje, je bilo med letom zabeleženih skupno 20 prijav domnevnih napadov na novinarje s strani posameznikov, politikov ali institucij.

Cenzura ali omejitve vsebine za predstavnike tiska in drugih medijev, vključno s spletnimi mediji: Primeri odkritega političnega pritiska na tisk so ostali izolirani. Društvo novinarjev Slovenije in medijski analitiki ugotavljajo, da zaradi spletnih groženj nekateri novinarji izvajajo samocenzuro. Opazili so tudi, da k samocenzuri prispeva pomanjkanje varnosti delovnega mesta zaradi statusa samostojnega podjetnika ali študenta.

Novinarji RTV Slovenija so med letom organizirali več protestov in stavk, na katerih so zahtevali uredniško avtonomijo in konec političnega vmešavanja v delovanje javne radiotelevizije. Protestirali so proti kadrovskim in programskim odločitvam v informativnem programu, ki jih je sprejemalo vodstvo RTV Slovenija in potrjevali organi, sestavljeni iz članov, ki so bili večinoma imenovani pod prejšnjo Vlado.

Vodstvo podjetja so obtožili političnega pritiska na novinarje.

Zakoni o obrekovanju/klevetanju: Za tiskane in radijske ter televizijske medije, vključno s spletnimi časopisi, revijami in izdajatelji knjig, veljajo zakoni, ki sovražni govor, klevetanje in obrekovanje obravnavajo kot kaznivo dejanje. Vlada zakona ni uporabila za to, da bi se novinarjem ali političnim nasprotnikom maščevala.

Ukrepi za razširitev svobode izražanja, tudi za predstavnike medijev: Nova vlada predsednika Vlade Goloba je obljubila, da bo okrepila neodvisno upravljanje in uredniško neodvisnost javnih medijev. Prav tako je predlagala zakonodajne spremembe, ki bi uvedle enoten organ upravljanja in nadzora javne radiotelevizije RTV Slovenija, v katerem nobenega od članov ne bi imenoval parlament, temveč pretežno civilna družba in zaposleni na RTV Slovenija. S spremembami bi ustanovili novi svet RTV, ki bi nadomestil sedanji nadzorni organ in programski svet, v katerem večino članov imenuje parlament. Parlament je 21. julija sprejel spremenjeni zakon, vendar je njegovo uveljavitev ustavil referendumski postopek,

ki ga je sprožila opozicijska Slovenska demokratska stranka, ki spremembam nasprotuje. 27. novembra je 62,27 odstotka volivcev podprlo novelo Zakona o RTV Slovenija. Začetek veljavnosti zakona je bil obravnavan konec leta. Opozicijski poslanci in drugi kritiki zakona so se pritoževali, da bo zakon namesto depolitizacije RTV povzročil politizacijo v korist sedanje Vlade.

Internetna svoboda

Vlada ni omejevala ali onemogočala dostopa do interneta ali cenzurirala spletnih vsebin, prav tako ni bilo verodostojnih poročil, da bi Vlada spremljala zasebne spletne komunikacije brez ustreznih zakonskih pooblastil.

b. Svoboda miroljubnega zbiranja in združevanja

Ustava in zakon zagotavljata svobodo miroljubnega zbiranja in združevanja, Vlada pa je te pravice na splošno spoštovala.

Svoboda miroljubnega zbiranja

Ustava in zakon zagotavljata svobodo miroljubnega zbiranja, Vlada pa je to pravico na splošno spoštovala.

Policija je konec leta 2021 vsaj trikrat uporabila vodni top in solzivec, da bi razgnala državljane, ki so v Ljubljani protestirali proti omejitvam COVID. Varuh človekovih pravic je septembra ugotovil, da je policija uporabila nesorazmerne prisilne ukrepe, da bi razgnala protestnike na nedovoljenem shodu oktobra 2021. Po navedbah Varuha človekovih pravic je policija proti večinoma mirnim protestnikom neselektivno uporabila vodni top in solzivec. Decembra je Ministrstvo za notranje zadeve objavilo poročilo, v katerem ugotavlja, da je bila uporaba vodnih topov in solzivca proti protestnikom v letih 2020 in 2021 nesorazmerna, neupravičena in neprofesionalna. Ministrstvo za notranje zadeve je sporočilo, da je ugotovitve poslalo tožilstvu.

c. Svoboda veroizpovedi

Glejte »Mednarodno poročilo o svobodi veroizpovedi« Ministrstva za zunanje zadeve Združenih držav Amerike na <https://www.state.gov/religiousfreedomreport/>.

d. Svoboda gibanja in pravica do zapustitve države

Ustava in zakon zagotavljata svobodo notranjega gibanja, potovanja v tujino, izseljevanja in repatriacije, Vlada pa je te pravice na splošno spoštovala.

e. Zaščita beguncev

Vlada je sodelovala z Uradom visokega komisarja ZN za begunce in drugimi humanitarnimi organizacijami pri zagotavljanju zaščite in pomoči beguncem, beguncem povratnikom ali prosilcem za azil ter drugim zadevnim osebam. Po podatkih informacijske podatkovne baze o azilu imajo upravičenci do mednarodne zaščite in zaposleni prosilci za azil tako kot državljani težave pri iskanju osebnega zdravnika, saj jih v državi primanjkuje.

Dostop do azila: Zakon določa dodelitev azila ali statusa begunca, Vlada pa je vzpostavila sistem za zagotavljanje zaščite beguncem.

Po navedbah nevladnih organizacij je policija na meji migrantom preprečevala vstop, ne da bi jih obravnavala kot prosilce za azil, potem ko je Vlada marca s Hrvaško sprejela sporazum o ponovnem sprejemu.

Zaradi povečanega števila prosilcev za azil in zaostankov so bili prosilci pridržani v azilnih centrih, medtem ko so čakali na vložitev prošenj za mednarodno zaščito. Pomanjkanje zmogljivosti za obravnavanje velikega števila prihodov je povzročilo prenatrpanost, nižje higienske standarde in večja zdravstvena tveganja. Vlada je med letom odprla nove objekte in razširila zmogljivosti v obstoječih objektih, da bi se odzvala na povečanje števila prosilcev za azil in beguncev, ki bežijo pred rusko invazijo na Ukrajino. Vlada nima systemske rešitve za nastanitev mladoletnikov. Po navedbah nevladnih organizacij je bila težava za prosilce za azil, ki bivajo v zasebnih stanovanjih, tudi pomanjkanje dostopa do informacij.

Prosilci za azil zunaj programov EU za preselitev in premestitev so na obravnavo

svojih primerov pogosto čakali šest mesecev ali več in v prvih devetih mesecih tega obdobja niso smeli delati, čeprav naj bi mnogi delali na črno. Lokalne nevladne organizacije so kritizirale to omejitev in trdile, da so bili prosilci za azil zaradi svojega nezakonitega statusa, nepoznavanja lokalne delavske zakonodaje in jezikovnih ovir izpostavljeni delovnemu izkoriščanju in trgovini z ljudmi. Strokovnjaki so izrazili zaskrbljenost zaradi vrzeli pri prepoznavanju žrtev trgovine z ljudmi. Nevladne organizacije so poročale o dvojnih standardih pri vladni obravnavi Ukrajincev, ki bežijo pred rusko invazijo, in prosilcev za azil iz drugih delov sveta. Ukrajinci, ki bežijo pred vojno, so z 10. marcem dobili začasno zaščito in so bili nastanjeni v ločenih nastanitvenih objektih. Vendar pa so nevladne organizacije poročale tudi o izboljšanju vseh nastanitvev za prosilce za azil.

Svoboda gibanja: Lokalne nevladne organizacije so poročale o neupravičenih omejitvah gibanja prosilcev za azil, ki prebivajo v sprejemnih centrih, ki jih upravlja Vlada, in trdile, da omejitve nimajo pravne podlage. Lokalne nevladne organizacije so poročale, da so bili prosilci za azil v sprejemnih centrih pridržani do dva tedna, medtem ko so državni organi obravnavali njihove prvotne prošnje za azil.

Po podatkih nevladnih organizacij, ki se ukvarjajo z migranti, so se razmere bistveno izboljšale po oblikovanju nove Vlade junija. Odstranjevanje ograje na meji s Hrvaško je v teku, Vlada pa je ustanovila skupno delovno skupino z nevladnimi organizacijami za reševanje migracijskih izzivov.

Začasna zaščita: Vlada je zagotovila začasno zaščito (subsidiarno zaščito) tudi posameznikom, ki ne izpolnjujejo pogojev za status beguncev. 10. marca je uvedla posebno začasno zaščito za osebe, ki so bile razseljene iz Ukrajine zaradi neizzvane invazije Rusije. Vlada je med letom obravnavala 8432 prošenj za začasno zaščito, od katerih so skoraj vse vložili ukrajinski državljani. Po navedbah nevladnih organizacij je sprva prišlo do zamud pri obravnavi prošenj in zagotavljanju dokumentacije, vendar so bile te odpravljene.

Osebe z začasno zaščito imajo pravico do nastanitve, prehrane, zdravstvenega varstva, dela, izobraževanja, finančne pomoči in pravne pomoči.

3. poglavje Svoboda sodelovanja v političnem procesu

Ustava in zakon zagotavljata državljanom možnost izbire vlade na svobodnih in poštenih rednih volitvah s tajnim glasovanjem ter na podlagi splošne in enake volilne pravice.

Volitve in politična udeležba

Nedavne volitve: 24. aprila so v državi potekale volitve v Državni zbor, na katerih je novoustanovljena stranka Gibanje Svoboda dobila večino glasov in oblikovala koalicijo z dvema drugima strankama. V državi so 23. oktobra potekale predsedniške volitve, drugi krog volitev pa 13. novembra. Opazovalci so menili, da so bile volitve svobodne in poštene.

Udeležba žensk in pripadnikov manjšin: Noben zakon ne omejuje udeležbe žensk ali pripadnikov manjšinskih skupin v političnem procesu in ti so sodelovali v procesu. Ženske so zasedle 37 odstotkov izvoljenih sedežev v Državnem zboru. Ustava določa, da je v Državnem zboru po en član madžarske in italijanske manjšine.

4. poglavje Korupcija in pomanjkanje transparentnosti v Vladi

Zakon določa kazenske in civilne kazni za korupcijo uradnikov, Vlada pa ga je na splošno učinkovito izvajala. Med letom je bilo veliko poročil o korupciji v Vladi.

Korupcija: Uradniki so včasih nekaznovano izvajali koruptivna dejanja. Kljub dobro razvitemu in celovitemu pravnemu okviru za odkrivanje korupcije in boj proti njej so kritiki trdili, da so prizadevanja za izvajanje in pregon še vedno nezadostna. Konec leta 2020 je parlament spremenil zakon, da bi bolje opredelil nasprotje interesov, vključno s sprejemanjem daril, lobiranjem in uradnimi položaji, za katere je treba razkriti lastnino in poslovne dejavnosti.

Lokalni protikorupcijski strokovnjaki so ugotovili, da je korupcija v državi sistemska, čeprav so se preiskovali le posamezni primeri. Korupcija se je kazala v politično motiviranem kadrovanju v državnih podjetjih, nasprotju interesov, neprijavljanju zunanjih dejavnosti, podkupninah in pomanjkanju preglednosti v politični in gospodarski sferi države, zlasti na področju javnih razpisov ter

energetike, gradbeništva, urbanističnega načrtovanja in zdravstva. Zaradi omejenih zmogljivosti policije je bil preiskan le en odstotek domnevnih korupcijskih dejanj, slabe rezultate pri obravnavanju primerov korupcije pa so imela tudi sodišča. Policija je v prvi polovici leta preiskovala le 45 primerov domnevne korupcije, kar je manj od desetletnega povprečja 57 primerov v istem obdobju. Komisija za preprečevanje korupcije (KPK) je bila še vedno kadrovsko podhranjena, saj je bilo zapolnjenih le 44 od 90 delovnih mest.

Komisija je 23. februarja razglasila, da je našla dokaze o kršitvi integritete tedanjega ministra za gospodarstvo Zdravka Počivalška v zvezi z javnim naročanjem osebne varovalne opreme v prvem valu epidemije COVID-19 v letu 2020. Počivalšek naj bi vodji Agencije za blagovne rezerve Antonu Zakrajšku naročil, naj enega od dobaviteljev medicinskih ventilatorjev obravnava privilegirano. Počivalšek je zavrnil uradne ugotovitve KPK in ni želel odstopiti. Nacionalni preiskovalni urad je maja potrdil, da je proti Počivalšku vložil kazensko ovadbo v zvezi z javnimi naročili.

Avgusta so se začeli korupcijski postopki proti devetim Slovencem, dvema tujima osebama in enemu slovenskemu pravnemu subjektu, ki so med letoma 2004 in 2012 sodelovali pri gradnji termoelektrarne TEŠ 6. Tožilci so nekdanjega izvršnega direktorja termoelektrarne TEŠ obtožili, da je prejel skoraj 900.000 EUR (963.000 USD) provizij, medtem ko je gradbenemu podjetju omogočil pridobitev več kot 284 milijonov EUR (304 milijone USD) materialnih koristi. Gradbeno podjetje je bilo nato prodano drugemu podjetju, ki se je strinjalo s plačilom 284 milijonov EUR (304 milijonov USD) v okviru sporazuma o priznanju krivde.

5. poglavje Stališče Vlade do mednarodnih in nevladnih preiskav domnevnih kršitev človekovih pravic

Več domačih in mednarodnih skupin za človekove pravice je na splošno delovalo brez vladnih omejitev ter preiskovalo in objavljalo svoje ugotovitve o primerih človekovih pravic. Državni uradniki so pogosto sodelovali in se odzivali na njihova stališča.

Nova Vlada, ki je nastopila mandat junija, je tesno sodelovala s skupinami civilne družbe in obljubila razveljavitev zakonov, ki jih je sprejela prejšnja Vlada in so omejili financiranje nevladnih organizacij v času pandemije COVID-19. Nova Vlada je tudi preklicala prizadevanja prejšnje Vlade za izselitev 18 nevladnih organizacij iz stavbe v državni lasti v Ljubljani.

Vladni organi za človekove pravice: Ustava določa neodvisnega Varuha človekovih pravic, ki spremlja kršitve človekovih pravic. Posamezniki lahko pri neodvisnem Varuhu človekovih pravic vložijo pritožbe in zahtevajo upravno pomoč v primeru kršitve človekovih pravic s strani Vlade. Varuh človekovih pravic je bil učinkovit, imel je dovolj sredstev, vsako leto je poročal parlamentu o stanju na področju človekovih pravic in dajal priporočila Vladi. Urad zagovornika načela enakosti ozavešča o vseh vrstah diskriminacije in jih pomaga preprečevati, vendar je poročal, da je njegova učinkovitost omejena zaradi pomanjkanja sredstev in osebja.

6. poglavje Diskriminacija in družbene zlorabe

Ženske

Posilstvo in nasilje v družini: Posilstvo osebe, ne glede na spol, vključno s posilstvom zakonca, in nasilje v družini sta nezakonita. Spolno nasilje je kaznivo dejanje, ki se kaznuje z zaporno kaznijo od šestih mesecev do petih let. Kazen za posilstvo znaša od enega do desetih let zaporne kazni. Policija je v splošnem preiskovala obtožbe o posilstvu, sodišča pa so običajno sodila obtoženim storilcem.

Kazenski zakonik posilstvo opredeljuje kot dejanje, ki je posledica tega, da storilec žrtev prisili v spolni odnos s silo ali resnimi grožnjami. Aprila 2021 je Vlada spremenila Kazenski zakonik, da bi zagotovila večjo zaščito žrtev posilstva in drugih oblik spolnega nasilja, vključno s sprejetjem načela »da pomeni da«, po katerem spolni odnos brez izrecne privolitve pomeni posilstvo.

Zakon določa zaporno kazen od treh do desetih let za obsodbo zaradi resne, hude ali posebno ponižujoče telesne poškodbe. Policija je po prejemu prijave o zlorabi ali nasilju zakonca na splošno posredovala in preganjala storilce, vendar so lokalne nevladne organizacije poročale, da žrtve spolnega nasilja kaznivih dejanj pogosto niso prijavile policiji. Nevladne organizacije so trdile, da sta posilstvo in spolno nasilje problem, ki ga družba ne želi priznati, zaradi česar žrtve težko razpravljajo o zločinah ali jih prijavljajo.

Lokalne nevladne organizacije so poročale, da policija in sodišča niso učinkovito posredovala v primerih domnevnega nasilja v družini ali preganjala storilcev. Nevladne organizacije za to krivijo pomanjkljivo sodelovanje med institucijami, dolgotrajne sodne postopke, neusposobljene preiskovalce, tožilce in sodnike na

področju nasilja v družini ter slab pretok informacij med organi, institucijami in nevladnimi organizacijami.

Mreža materinskih domov, varnih hiš in zavetišč je skrbela za ženske in otroke, ki so preživeli nasilje. Na policijski akademiji je bilo na voljo letno usposabljanje o nasilju v družini. Lokalne nevladne organizacije so poročale, da ženske niso imele enakega dostopa do pomoči in podpornih storitev ter da brezplačna psihosocialna pomoč nevladnih organizacij v številnih delih države ni bila na voljo. Nevladne organizacije so poročale tudi o pomanjkanju praktičnega usposabljanja in izobraževalnih programov za strokovnjake, ki so pravno zavezani nuditi storitve žrtvam nasilja. Nevladne organizacije so poudarile pomanjkanje sistematičnih in stalnih programov za preprečevanje nasilja v družini in posilstev ter poročale, da ni specializiranih podpornih programov za ženske romske skupnosti, starejše ženske ali druge zgodovinsko marginalizirane skupine.

Spolno nadlegovanje: Spolno nadlegovanje je kaznivo dejanje, za katero je v primeru obsodbe zagrožena kazen do petih let zapore. Zakon spolno nadlegovanje opredeljuje kot psihično nasilje, neprimerno ravnanje ali neenako obravnavanje na delovnem mestu, ki povzroča »ponižanje ali strah drugega zaposlenega«. Organi med letom niso preganjali nobenega primera spolnega nadlegovanja.

Reproduktivne pravice: Vladni organi niso poročali o primerih prisilnega splava ali neprostovoljne sterilizacije.

Zdravljenje neplodnosti in postopki biomedicinske oploditve so po zakonu na voljo le ženskam in moškim, ki živijo v heteroseksualni zakonski zvezi ali zunajzakonski zvezi in ne morejo zanositi s spolnim odnosom ali drugim zdravljenjem. Do zdravljenja neplodnosti, ki ga podpira država, niso upravičene samske osebe ter lezbični, gejevski, biseksualni, transseksualni, istospolni in interseksualni (LGBTQI+) pari, ki živijo v zakonski ali zunajzakonski zvezi.

Zdravljenje neplodnosti in postopki biomedicinske oploditve so na voljo le zakoncema ali zunajzakonskima partnerjema, ki sta polnoletna, sposobna in pripravljena opravljati starševske dolžnosti ter duševno zdrava. Zakon ne omejuje dostopa do in vitro oploditve z določeno starostjo, ampak zahteva, da morajo biti ženske primerne starosti za porod. In vitro oploditev za ženske, stare 43 let in več, ni bila na voljo ali krita iz zdravstvenega zavarovanja, zato so morale nekatere ženske postopek opraviti v drugih državah.

Vlada zagotavlja dostop do storitev spolnega in reproduktivnega zdravja za žrtve spolnega nasilja; dekletom in ženskam je bila na voljo nujna kontracepcija.

Diskriminacija: Zakon ženskam in moškim zagotavlja enak pravni status in pravice ter prepoveduje uradno diskriminacijo na področjih, kot so zaposlovanje, stanovanje, dedovanje, državljanstvo, svoboda veroizpovedi ali dostop do izobraževanja in zdravstvenega varstva.

Diskriminacija na podlagi spola pri zaposlovanju je še vedno prisotna (glejte odstavek 7d).

Sistemsko rasno ali etnično nasilje in diskriminacija

Ustava države priznava Madžarom (približno 8000 oseb) in Italijanom (približno 4000 oseb) status narodnih manjšin. Vlada kot etnično manjšino priznava tudi Rome (približno 10.000 do 12.000 oseb). Druge manjšine, vključno z etničnimi Nemci, Albanci, Bošnjaki, Hrvati, Makedonci, Črnogorci in Srbi, niso uradno priznane. Te skupnosti so zahtevale spremembo ustave, ki bi jih priznala kot uradne manjšine s pravico do določenih sedežev v parlamentu. Kljub tem pozivom k priznanju Svet Evrope ni ugovarjal obstoječemu pravnemu okviru za priznavanje manjšin v državi.

Diskriminacija družbeno marginaliziranih Romov se je v nekaterih delih države še vedno pojavljala. Organizacije, ki spremljajo razmere v romski skupnosti, so ugotovile, da imajo Romi težave pri zagotavljanju ustreznih stanovanj na tradicionalnih stanovanjskih trgih. Varuh človekovih pravic je poročal, da spadajo starejši Romi med najranljivejše posameznike ter da potrebujejo dodatno oskrbo in podporne storitve.

Številni Romi so živeli ločeno od drugih skupnosti v nezakonitih naseljih brez osnovnih javnih storitev, kot so elektrika, tekoča voda, sanitarije in dostop do prevoza. Organi so navedli, da je nezakonitost romskih naselij še vedno največja ovira pri zagotavljanju ustreznih javnih stanovanj, vode in sanitarij. Po zakonu lahko javne in komunalne storitve pridobijo le lastniki ali osebe z drugimi pravnimi zahtevki na zemljišču, kot so zakoniti najemniki.

Nevladne organizacije so Vlado pozvale, naj sprejme ukrepe za izboljšanje dostopa Romov do stanovanj, izobraževanja in zaposlitve. Več vladnih ministrstev je sodelovalo pri pripravi Nacionalnega programa ukrepov za Rome za obdobje 2022–2030, ki je namenjen večji integraciji in izboljšanju socialno-ekonomskega

položaja Romov. Še naprej je delovala vladna komisija, ki so jo sestavljali predstavniki romske skupnosti, občin in Vlade za zaščito pravic Romov. Predstavniki romske skupnosti so sodelovali v programu za izboljšanje komunikacije med policijo in posameznimi Romi z usposabljanjem za preprečevanje diskriminacije. Vlada je zdravstvenim ustanovam zagotovila medicinsko opremo ter podprla programe, delavnice in izobraževalne pobude za vzpostavitev najboljših praks za zdravstvene delavce, ki delajo v romskih skupnostih.

Čeprav so incidenti s strelnim orožjem v državi redki, je septembra v streljanju v bližini Brezja, neformalnega romskega naselja na območju Novega mesta, ena oseba umrla, tri pa so bile ranjene.

Otroci

Registracija rojstev: Otrok dobi državljanstvo ob rojstvu, če sta otrokova mati in oče državljana, če je bil eden od otrokovih staršev državljan in se je otrok rodil na ozemlju države ali če je bil eden od otrokovih staršev državljan, medtem ko je bil drugi starš neznan ali neznanega državljanstva in se je otrok rodil v tuji državi. Naturalizacija je mogoča. Otroci migrantov in prosilcev za azil, rojeni v državi, niso upravičeni do državljanstva, vendar lahko njihovi starši v njihovem imenu zaprosijo za azil ali status begunca.

Izobrazba: Čeprav je šolanje obvezno do devetega razreda, sta stopnja obiskovanja in dokončanja šolanja med romskimi otroki še vedno nizki. Člani Sveta nevladnih organizacij romske skupnosti so navedli, da večina romskih otrok začne obiskovati prvi razred brez predšolske vzgoje in z omejenim znanjem slovenskega jezika. Kljub okrepljenim vladnim prizadevanjem za vpis romskih otrok v predšolsko vzgojo jih je bilo vpisanih le malo. Člani Sveta romske skupnosti so navedli, da je nizka udeležba posledica negativnih izkušenj z organiziranim izobraževanjem, s katerimi so se mnogi romski starši srečali kot otroci, zaradi česar svojih otrok niso vpisali v šolo.

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport je ugotovilo, da vrtci niso v celoti izkoristili možnosti zaposlovanja romskih pomočnikov, saj je na zadnjem razpisu za šolsko leto 2022/2023 za financiranje romskih pomočnikov zaprosilo le sedem vrtcev. Vlada je uvedla krajše programe vrtcev, s katerimi je mogoče olajšati socializacijo romskih otrok in okrepiti njihovo jezikovno znanje ter jim olajšati prehod v osnovno šolo. Podatki iz vladnega poročila 2021 o Romih v državi, ki je bilo objavljeno julija, kažejo, da so razmere boljše v osnovnih šolah, kjer je bilo

zaposlenih 48 romskih pomočnikov.

Center šolskih in obšolskih dejavnosti je nadaljeval svoj projekt 2016–22 o izobraževanju Romov, ki ga financirata Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport ter Evropski socialni sklad. Projekt je romskim otrokom pomagal pri uspehu v izobraževalnem sistemu z mentorstvom in podporo, vključno z obšolskimi dejavnostmi in predšolsko vzgojo v večnamenskih centrih skupnosti. Čeprav so segregirani razredi nezakoniti, je več Romov nevladnim organizacijam poročalo, da njihovi otroci obiskujejo segregirane razrede in da jih šolski organi nesorazmerno pogosto izbirajo v razrede za učence s posebnimi potrebami.

Zloraba otrok: Zloraba otrok je kaznivo dejanje, za katero je zagrožena zaporna kazen od treh do osmih let. Policija je aktivno sodelovala v kampanjah na družbenih medijih in pozvala državljane, naj prijavijo vsako nasilje nad otroki in drugimi ranljivimi skupinami.

Otroške, zgodnje in prisilne poroke: Najnižja dovoljena starost za poroko je 18 let. S soglasjem staršev ali zakonitih skrbnikov lahko centri za socialno delo odobrijo poroko osebe, stare 16 let. V romski skupnosti so se pojavljale prisilne poroke posameznikov, starih tudi do 16 let, vendar niso bile registrirane pri Vladi, zato je bilo številke težko potrditi.

Urad za narodnosti je vodil ad hoc delovno skupino za odpravo prisilnih porok in drugih praks, škodljivih za mladoletnike. V delovni skupini so sodelovali predstavniki pristojnih ministrstev, policije, tožilstva, koordinatorji za preprečevanje nasilja v družini in nevladne organizacije. Urad za narodnosti je leta 2021 v okviru nacionalne platforme za Rome objavil priročnik o prepoznavanju zgodnjih in prisilnih porok v romski skupnosti ter o ukrepanju v teh primerih.

Spolno izkoriščanje otrok: Zakon prepoveduje spolno izkoriščanje v komercialne namene, prodajo, nagovarjanje, ponujanje ali pridobivanje otrok za spolno izkoriščanje v komercialne namene, vključno s trgovino z otroki za spolne namene, in ravnanja, povezana z otroško pornografijo. Kazni za obsojene trgovce z otroki za spolne namene so znašale od tri do 15 let zapor. Posest, prodaja, nakup ali širjenje otroške pornografije so nezakoniti. Kazni za obsodbo zaradi kršitev so znašale od šest mesecev do osem let zapor. Vlada je zakon učinkovito izvajala.

Zakon prepoveduje spolno nasilje in zlorabo mladoletnikov ter nagovarjanje

mladoletnikov v spolne namene. Za obsodbo zaradi spolnega napada na mladoletno osebo je zagrožena zaporna kazen od treh do osmih let. Zakon določa najnižjo starostno mejo za privolitev v spolne odnose na podlagi soglasja pri 15 letih. Vlada je zakon na splošno izvrševala. Nekateri otroci so bili tudi žrtve trgovine z otroki za spolne namene, vendar Vlada ni identificirala nobenega otroka, ki bi preživel trgovino z otroki, kar predstavlja potencialno vrzel v identifikaciji, kar je skrbelo strokovnjake.

Antisemitizem

V državi je bilo približno 400 oseb judovskega porekla. Poročil o antisemitskih dejanjih ni bilo.

Trgovina z ljudmi

Glejte »Poročilo o trgovini z ljudmi« Ministrstva za zunanje zadeve Združenih držav Amerike na <https://www.state.gov/trafficking-in-persons-report/>.

Nasilje, kriminalizacija in druge zlorabe na podlagi spolne usmerjenosti, spolne identitete ali izražanja ali spolnih značilnosti

Kriminalizacija: Noben zakon ne kriminalizira sporazumnega istospolnega spolnega odnosa med odraslimi osebami, prav tako ni bilo poročil, da bi organi uporabljali druge na videz nevtralne zakone za napad na osebe LGBTQI+.

Nasilje nad osebami LGBTQI+: Poročil o tem, da bi državni organi odobraval ali izvajali nasilje nad osebami LGBTQI+, ni bilo.

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti ter organi pregona so beležili primere nasilja nad osebami LGBTQI+, vendar niso spremljali števila primerov. Lokalne nevladne organizacije so trdile, da je nasilje nad LGBTQI+ osebami razširjeno, vendar preživele osebe takih incidentov pogosto ne prijavijo policiji.

Junija so bili plakati, ki so ozaveščali o sovražnem govoru proti osebami LGBTQI+, prekriti s homofobnimi in transfobnimi sporočili, ki so grozila z nasiljem nad osebami LGBTQI+. Združenje Parada ponosa je sporočilo, da je na družbenih omrežjih prejelo grožnje, da bo parada napadena z dimnimi bombami in solzivcem. Na paradi ponosa ni prišlo do nobenih napadov.

Diskriminacija: Zakon prepoveduje diskriminacijo s strani državnih in nedržavnih akterjev na podlagi spolne usmerjenosti, spolne identitete ali izražanja ali spolnih značilnosti ter priznava LGBTQI+ posameznike, pare in njihove družine. Vlada je takšne zakone učinkovito izvajala, vendar je bila družbena diskriminacija zelo razširjena. Po mnenju nevladnih organizacij so bile transspolne osebe še vedno posebej izpostavljene družbeni diskriminaciji in ciljno usmerjenemu nasilju.

Oktober je Vlada sprejela zakon, ki legalizira istospolne poroke in posvojitve s strani istospolnih parov. Istospolni pari so prej lahko sklepali le civilne zveze. Z glasovanjem je bil zakon usklajen z julijsko razsodbo Ustavnega sodišča, ki je odločilo, da je bila prejšnja opredelitev zakonske zveze kot zveze moškega in ženske diskriminatorna.

Razpoložljivost pravnega priznanja spola: Zakon osebam dovoljuje, da spremenijo oznako spolne identitete na pravnih in identifikacijskih dokumentih in jih tako uskladijo s svojo spolno identiteto. Zakon zahteva overjeno izjavo pristojnega ponudnika zdravstvene oskrbe ali zdravnika, ki je osebi postavil diagnozo »transseksualnosti«, ki jo Nacionalni inštitut za javno zdravje uvršča med duševne motnje, in ne dovoljuje samopotrditve. Preden lahko osebe zakonito spremenijo svojo spolno identiteto, ni zakonske zahteve po operaciji za spremembo spola ali katerem koli drugem medicinskem postopku. Zakonodaja ne predvideva možnosti tretjega/tujega spola.

NeprostoVOLjne ali prisilne medicinske ali psihološke prakse, posebej namenjene za posameznike LGBTQI+: Po podatkih lokalnih nevladnih organizacij tako imenovano spreobrnitveno zdravljenje ni razširjeno. Leta 2012 sta Zbornica mednarodnih psihologov Slovenije in Varuh človekovih pravic obsodila tako imenovano spreobrnitveno terapijo kot nevarno prakso, ki pogloblja trpljenje in vodi v stigmatizacijo oseb LGBTQI+.

Omejitve svobode izražanja, združevanja ali miroljubnega zbiranja: Ni poročil o tem, da bi državni organi omejevali te svoboščine oseb LGBTQI+ ali organizacij, ki ozaveščajo o vprašanih LGBTQI+. Več mest je junija organiziralo parade ponosa in druge dogodke LGBTQI+, Ljubljana pa je decembra brez omejitev gostila Festival LGBT filma.

Osebe z invalidnostjo

Zakon prepoveduje diskriminacijo oseb s telesnimi, senzornimi, intelektualnimi in duševnimi invalidnostmi, vendar osebe z invalidnostjo niso imele enakega dostopa do izobraževanja, zdravstvenih storitev, javnih zgradb, prevoza ter informacij in komunikacij kot drugi. Lokalne nevladne organizacije so poročale, da so imeli delodajalci včasih predsodke do oseb z invalidnostjo, vendar med letom niso poročali o nobenem primeru diskriminacije pri zaposlovanju na podlagi invalidnosti.

Zakon predpisuje dostopnost do stavb in javnega prevoza za osebe z invalidnostjo, vendar se je spreminjanje javnih in zasebnih struktur za izboljšanje dostopnosti nadaljevalo počasi, nekatere postaje za javni transport in stavbe, zlasti starejše, pa niso bile dostopne, zlasti na podeželju. Zakon zagotavlja socialno pomoč ter programe predšolske vzgoje, osnovnošolskega, srednješolskega in poklicnega izobraževanja za otroke z invalidnostmi. Otroci s telesnimi, senzornimi, intelektualnimi in duševnimi invalidnostmi so upravičeni do prilagojenih izobraževalnih programov z dodatno strokovno pomočjo in viri. Nekateri otroci so glede na svoje individualne potrebe obiskovali šolo (do srednje šole) skupaj z vrstniki brez invalidnosti, drugi pa so obiskovali ločene šole. Zakon zagotavlja tudi sredstva za poklicno in neodvisno življenje odraslih oseb z invalidnostjo. Vlada je še naprej izvajala zakone in programe, ki osebam z invalidnostjo omogočajo dostop do izobraževanja, zaposlovanja, zdravstvenih storitev, stavb, informacij, komunikacij, sodnega sistema, prevoza in drugih državnih storitev. Vlada je te določbe na splošno učinkovito izvajala.

Volilna zakonodaja določa, da morajo biti vsa volišča dostopna osebam z invalidnostjo. Osebe z invalidnostjo, ki na dan volitev ne morejo priti na volišče, lahko glasujejo tudi po pošti.

Drugo družbeno nasilje ali diskriminacija

Nevladne organizacije so poročale, da se HIV-pozitivne osebe pogosto soočajo s stigmatom in diskriminacijo pri dostopu do zdravstvenega varstva. Na primer, nevladna organizacija Aktivisti za pravice oseb, ki živijo s HIV, in zdravstveni strokovnjaki s Klinike za infekcijske bolezni in vročinska stanja so poročali, da je 90 odstotkov oseb, ki živijo s HIV, doživelo diskriminacijo v zdravstvenih ustanovah zaradi svojega statusa HIV.

7. poglavje Pravice delavcev

a. Svoboda združevanja in pravica do kolektivnih pogajanj

Zakon določa pravico delavcev do ustanavljanja neodvisnih sindikatov in včlanitve vanje, kolektivnih pogajanj in zakonitih stavk. Zakon ne prepoveduje diskriminacije proti sindikatom in ne zahteva ponovne zaposlitve delavcev, ki so bili odpuščeni zaradi sindikalnega delovanja, vendar so sodišča odločila, da je pravica do sindikalnega združevanja zakonsko zaščitena. Nevladne organizacije so poročale, da so delodajalci neuradno pritiskali na delavce, naj se ne organizirajo v sindikat ali razpustijo svoje sindikate, zlasti na delavce v kovinski industriji in prometnem sektorju.

Zakon zahteva, da se v sindikat vključi vsaj deset odstotkov delavcev v sektorju, preden se sektor lahko vključi v kolektivna pogajanja. Zakon zahteva, da se v sindikat vključi vsaj 15 odstotkov delavcev v organizaciji, preden lahko sindikat sodeluje v pogajanjih na ravni podjetja. Zakon omejuje pravico do stavke policistov, pripadnikov vojske in nekaterih drugih javnih uslužbencev ter od njih zahteva, da med stavko opravljajo določene dolžnosti.

Vlada je spoštovala svobodo združevanja in pravico do kolektivnega pogajanja. Lokalne nevladne organizacije ocenjujejo, da je približno 20 odstotkov delovne sile pripadalo sindikatu, približno 80 odstotkov delovne sile pa je bilo vključenih v kolektivno pogodbo.

Lokalne nevladne organizacije so ocenile, da so kazni za kršitve sicer sorazmerne s kaznimi za podobna kazniva dejanja, vendar je pomanjkanje inšpektorjev za delo Vladi onemogočalo učinkovito preprečevanje, spremljanje in odvratanje kršitev. V sodnih in upravnih postopkih ni bilo dolgotrajnih zamud ali pritožb. Kazni kršiteljem so bile izrečene včasih.

b. Prepoved prisilnega ali obveznega dela

Čeprav zakon prepoveduje vse oblike prisilnega ali obveznega dela in je Vlada na splošno izvajala zakon, se je prisilno delo pojavljalo in bilo najpogostejše v sektorjih kovinskih in lesnih izdelkov, gradbeništva, gostinstva in prometa. Lokalne nevladne organizacije in Svet Evrope so ocenili, da so kazni za kršitve sicer zadostne, da pa primanjkuje inšpektorjev in sredstev, namenjenih trgovini z ljudmi, da je usklajevanje med inšpektorji za delo in policijo nezadostno ter da se trgovini z ljudmi za namene dela ne namenja dovolj pozornosti. To je Vladi onemogočalo učinkovito preprečevanje in spremljanje kršitev. Število preiskav in

kazenskih pregonov trgovine z ljudmi za namene dela je bilo še vedno nizko. Kršitelji so bili le redko kaznovani.

Mediji in nevladna organizacija »Workers Counselling« so junija poročali o domnevnih hudih kršitvah pravic delavcev in izkoriščanju tujih delavcev v dveh podjetjih za predelavo rib (Selea in Marinblu). Po poročilih naj bi bili delavci prisiljeni imeti dolg delavnik brez plačila nadur in spati v nehigienskih prostorih na tleh skladišča. Ista nevladna organizacija je avgusta poročala, da so bili indijski delavci v avtopralnici prisiljeni delati 60 ur na teden za manj kot minimalno plačo, da jim je delodajalec odvzel potne liste in jim grozil. Strokovnjaki so bili zaskrbljeni, da je to doseglo prag za prisilno delo. Delavci so trdili tudi, da je bil delodajalec opozorjen, preden so prišli inšpektorji za delo, in je zato delavcem vrnil potne liste. Udeleženi podjetjem so bila izdana opozorila, Ministrstvo za delo pa je napovedalo nadaljnje preiskave. Po prijavljeni zlorabi v avtopralnici je 10. avgusta odstopil glavni inšpektor za delo, minister za delo pa je napovedal spremembe v inšpektoratu za delo, da bi povečal njegovo učinkovitost.

Prav tako glejte »Poročilo o trgovini z ljudmi« Ministrstva za zunanje zadeve Združenih držav Amerike na <https://www.state.gov/trafficking-in-persons-report/>.

c. Prepoved otroškega dela in najnižja starost za zaposlitev

Zakon prepoveduje najhujše oblike otroškega dela. Najnižja zakonsko določena starost za zaposlitev je 15 let. Zakon omejuje delovni čas, predpisuje počitek oz. odmore, prepoveduje delo na nevarnih mestih in določa nadzor odraslih za delavce, mlajše od 18 let. Čeprav niso omejeni nobeni posebni poklici, so v zakonu opredeljena nevarna delovna mesta pod zemljo in pod vodo ter tista, ki vključujejo škodljivo izpostavljenost sevanju, strupenim ali rakotvornim snovem, izjemnemu mrazu, vročini, hrupu ali vibracijam. Kazni za otroško delo niso bile sorazmerne s kaznimi za druga podobna huda kazniva dejanja, kot je ugrabitev. Kazni za obsodbo zaradi kršitve Zakona o delu otrok znašajo od denarne globe do enega leta zapora. Kazni za kršitve zakonov o delu otrok in minimalni starosti so bile redno izrečene kršiteljem. Kljub temu so otroci, mlajši od 15 let, na podeželju pogosto delali med žetveno sezono.

Poročalo se je o prisilnem delu moških, žensk in otrok v gradbeništvu in o prisilnem beračenju. V vladnem poročilu iz leta 2021 je bilo ugotovljeno, da so mladoletniki in delavci migranti še posebej izpostavljeni prisilnemu delu ali

trgovini z ljudmi, goljufivo zaposlovanje in novačenje delavcev migrantov pa ostajata problem.

d. Diskriminacija v zvezi z zaposlitvijo in poklicem

Zakon določa splošni okvir za enako obravnavanje in prepoveduje diskriminacijo glede zaposlovanja ali opravljanja poklica na podlagi rase ali narodnosti, spola, barve kože, veroizpovedi, starosti, državljanstva, invalidnosti ali spolne usmerjenosti. Zakon izrecno prepoveduje diskriminacijo na podlagi govorjenega jezika ali pozitivnega statusa HIV.

Vlada je te zakone učinkovito izvajala. Kazni za kršitve so zelo različne, odvisno od vrste in velikosti organizacije, ki zaposluje, in so bile sorazmerne s kaznimi za podobna kazniva dejanja. Zakon prepoveduje ženskam opravljanje podzemnega dela v rudnikih, razen nekaterih izjem. Zakon ženskam ne prepoveduje opravljanja drugih poklicev. Po podatkih Eurostata je zaslužek žensk znašal približno 97 odstotkov zaslužka moških. Vlada je ugotovila, da so ženske v tehničnih poklicih včasih izpostavljene predsodkom na delovnem mestu in diskriminatorni obravnavi, ter prejela dve pritožbi žensk, ki sta trdili, da jima je bilo zaradi njunega spola zavrnjeno delovno mesto inženirke. Vlada je tudi ugotovila, da je kljub višji stopnji izobrazbe manj verjetno, da bodo ženske zasedale vodilne položaje. Poleg tega so bile ženske pogosteje zaposlene za določen čas ali s krajšim delovnim časom in so prejemale nižje plačilo kot moški kolegi.

Uradnih pritožb zaradi diskriminacije je bilo malo, čeprav je bilo nekaj poročil o diskriminaciji pri zaposlovanju, ki je najpogosteje temeljila na starosti, zlasti pri delu, ki vključuje fizično delo. V določenih sektorjih morajo tuji delavci ostati zaposleni pri prvotnem delodajalcu najmanj eno leto. Lokalne nevladne organizacije so ocenile, da ta zahteva omogoča izkoriščanje delovne sile z nižjimi plačami, slabimi življenjskimi pogoji in daljšim delovnim časom. Delavci migranti imajo enake delavske pravice kot državljani, vendar so se soočali z diskriminacijo. Veliko migrantov je delalo v gostinstvu ali na fizično zahtevnih delovnih mestih. Nekateri delavci migranti niso poznali lokalne delavske zakonodaje glede minimalne plače, nadur, zdravstvenega varstva in drugih ugodnosti, k temu pa so pripomogle še jezikovne ovire.

Ena od nevladnih organizacij je ocenila, da sta v jugovzhodnem delu države v formalnem gospodarstvu zaposlena le dva odstotka Romov. Zaradi zaposlovanja v

neformalnih sektorjih so bili Romi izpostavljeni kršitvam delavske zakonodaje, zlasti v zvezi z ugodnostmi in postopki za prekinitev delovnega razmerja. Diskriminacija Romov pri zaposlovanju ni bila omejena na določen sektor. Vlada je poskušala odpraviti težave Romov (glejte 6. poglavje).

e. Sprejemljivi pogoji dela

Zakoni o plačah in delovnih urah: Nacionalna mesečna bruto minimalna plača v višini 1074 EUR (1149 USD) je leta 2022 presegla prag revščine (771 EUR ali 825 USD na mesec za enočlanska gospodinjstva). Zakon ne zahteva dodatka za nadurno delo, vendar so kolektivne pogodbe določale, ali delavci prejmejo dodatek za nadurno delo. Zakon omejuje nadurno delo na osem ur na teden, 20 ur na mesec in 170 ur na leto.

Varnost in zdravje pri delu: Posebni komisiji pri Ministrstvu za zdravje ter Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti sta za delavce določili standarde varnosti in zdravja pri delu, ki so bili primerni za glavne panoge v državi. Delavci se lahko umaknejo iz razmer, ki ogrožajo zdravje ali varnost, ne da bi pri tem ogrozili svojo zaposlitev. Zakon od delodajalcev zahteva, da zaščitijo delavce, ki se poškodujejo na delovnem mestu. Če so ti delavci nezmožni za delo, lahko opravljajo drugo delo, ki ustreza njihovim sposobnostim, dobijo delo s krajšim delovnim časom ali prejemajo poklicno rehabilitacijo in nadomestilo plače.

Izvrševanje zakona glede plač, delovnih ur ter varnosti in zdravja pri delu: Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti spremlja spoštovanje minimalne plače in je pristojno za inšpekcijske preglede. Policija je pristojna za preiskovanje kršitev zakona.

Po navedbah nevladnih organizacij in zagovorniških skupin so bile kazni za kršitve plač in delovnih ur sorazmerne s kaznimi za druga podobna kazniva dejanja in so bile kršiteljem izrečene včasih. Izjeme so bili nekateri primeri delavcev migrantov in prosilcev za azil, ki so se soočali s pogoji izkoriščanja.

Kazni za kršitve varnosti in zdravja pri delu so bile na splošno sorazmerne s kaznimi za podobna kazniva dejanja, kot je malomarnost. Od avgusta je inšpekcije opravljalo 83 inšpektorjev za delo, ki so obravnavali približno 7000 prijav na leto. Inšpektorji za delo so opravili nekaj inšpekcijskih pregledov pogodb o zaposlitvi in varnosti ter zdravja pri delu, ugotovili kršitve in izrekli kazni. Število inšpektorjev je bilo premajhno za spremljanje skladnosti z zakoni o pogodbah o zaposlitvi ali o varnosti in zdravju pri delu. Mednarodna organizacija dela in nekatere nevladne organizacije so poročale, da je treba nujno povečati število inšpektorjev.

Največ kršitev je bilo v lesnopredelovalni industriji, kovinski industriji, gradbeništvu ter barih in restavracijah. Med delavci, ki so se soočali z nevarnimi delovnimi razmerami, so bili poklicni potapljači, gorski reševalci, mornarji, gradbeni delavci in rudarji. Med delavci, ki so se soočali z izkoriščevalskimi delovnimi razmerami, so bili zaposleni v gradbeništvu, prometnem sektorju, lesni industriji in pri eksotičnih plesalkah. 12. maja je v eksploziji v kemičnem podjetju Melamin umrlo šest delavcev, več pa jih je bilo ranjenih. Inšpektorat za delo je policiji prijavil morebitno kaznivo dejanje zaradi neupoštevanja varnostnih predpisov. Preiskava je potekala konec leta.

Lokalni sindikat je poročal, da Vlada ni ustrezno zaščitila slovenskih ali tujih delavcev, ki živijo v državi, ki so bili pod lažnimi pretvezami zvaobljeni na delo v druge države EU in ki niso mogli prispevati za socialno varnost, prejeti plačanega dopusta ali bolniške odsotnosti ali reševati razlik v plačah, kot so to lahko storili lokalni delavci. Lokalne nevladne organizacije so poročale, da lokalni agenti za zaposlovanje delavcem pogosto niso zagotovili potrebnih dokumentov za delo v EU, čeprav se to od njih zahteva. Delavci so bili nato kaznovani v državah, kjer so delali, številni tuji delavci pa so se soočili z začasno prepovedjo vstopa v schengensko območje.